

ОСОБЛИВОСТІ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ М. ТЕРНОПОЛЯ НА СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ЦІЛІ

У сучасних умовах зростає інтерес держави до проблем людини, який передбачає захист прав і свобод, забезпечення достойних умов життя при задоволенні як індивідуальних, так і колективних потреб громадян. Місцеві бюджети забезпечують фінансування видатків, що спрямовані на підвищення рівня життя населення, вирішення проблеми соціального та економічного розвитку територій. Саме тому, в умовах стабільного зростання потреб суспільства особливої актуальності набувають питання пов'язані із дослідженням видатків місцевих бюджетів на соціально-культурні послуги.

Людина, її життя та здоров'я, особисті інтереси є об'єктом соціальної функції держави [1]. Важливе місце у задоволенні матеріальних та духовних потреб громадян займають місцеві бюджети, оскільки вони є фінансовою базою фінансування соціально-культурної сфери.

У процесі аналізу поглядів науковців щодо складових видатків бюджету соціально-культурного призначення виявлено близькі за змістом підходи до їх класифікації. Переважна більшість вчених до сфери соціально-культурних послуг відносять: освіту, культуру та мистецтво, охорону здоров'я, фізичну культуру і спорт, соціальне забезпечення, охорону навколишнього середовища [2, с. 98; 3, с. 111; 4, с. 12; 5, с. 137].

В Україні фінансування видатків соціально-культурного призначення переважно здійснюється із місцевих бюджетів. Аналіз динаміки та структури видатків на соціально-культурні цілі бюджету м. Тернополя дозволив визначити їх місце у видатках бюджету (табл. 1).

Оцінка показників табл. 1 свідчить, що понад 3/4 усіх коштів бюджету м. Тернополя витрачається на соціально-культурні цілі. Так, питома вага цієї групи видатків упродовж 2015 –2018 рр. становила 76,0–78,6%. При цьому, частка видатків бюджету м. Тернополя на соціально-культурні цілі суттєво не змінювалась, однак їх абсолютний обсяг стабільно зростає: від 943,4 млн. грн. у 2015 р. до 1901,5 млн. грн. у 2018 р.

Моніторинг структури видатків бюджету м. Тернополя на соціально-культурні цілі у динаміці свідчить, що найбільшою питомою вагою вирізняються видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення (26,8–34%). Значні обсяги видатків даної групи зумовлено соціально-економічною нестабільністю в державі, зниженням доходів громадян, зростанням рівня бідності населення. Адже соціальні трансферти у різних їх формах спрямовані на зниження гостроти соціальних проблем та

забезпечення найбільш потребуючим верствам населення матеріального добробуту на рівні мінімальних соціальних стандартів. Причому, у видатках бюджету м. Тернополя на соціальний захист і соціальне забезпечення найбільшою питомою вагою вирізняються виплати населенню на оплату житлово-комунальних послуг (субсидії), які є інструментом захисту окремих категорій споживачів житлово-комунальних послуг.

Таблиця 1

Динаміка та структура видатків на соціально-культурні цілі у бюджеті м. Тернополя за 2015–2018 рр. [6]

Показники	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %
Освіта	368,4	29,7	495,5	28,7	709,9	29,9	846,1	34,5
Охорона здоров'я	184,3	14,8	186,2	10,8	250,2	10,5	286,6	11,7
Соціальний захист та соціальне забезпечення	332,9	26,8	561,7	32,6	806,1	34,0	684,7	27,9
Культура і мистецтво	38,2	3,1	44,1	2,6	64,1	2,7	46,9	1,9
Фізична культура і спорт	19,6	1,6	21,9	1,3	35,6	1,5	37,2	1,5
Разом видатків на соціально-культурні цілі	943,4	76,0	1309,4	76,0	1865,9	78,6	1901,5	77,5
Всього видатків	1241,4	100	1723,7	100	2372,2	100	2454,4	100

Серед видатків бюджету м. Тернополя на соціально-культурні цілі значними обсягами вирізняється фінансування освіти. Упродовж 2015–2018 рр. видатки за даною статтею зросли від 368,4 млн. грн. до 846,1 млн. грн., що становило 28,7–34,5% від загального обсягу видатків бюджету м. Тернополя (табл. 1). Освіта належить до галузей нематеріального виробництва, тому основну частину витрат на надання відповідних послуг становить зарплата та єдиний соціальний внесок [6].

Значними як за обсягами, так і за питомою вагою є видатки бюджету м. Тернополя на охорону здоров'я (10,5–14,8%). Оцінка динаміки даної групи видатків свідчить про їх зростання упродовж аналізованого періоду від 184,3 млн. грн. до 286,6 млн. грн. (табл. 1). У процесі моніторингу видатків бюджету м. Тернополя на фінансування закладів охорони здоров'я виявлено, що їх структура є подібною до закладів освіти:

переважають видатки на оплату праці та сплату єдиного соціального внеску.

Частка видатків бюджету м. Тернополя у 2015–2018 рр. на культуру і мистецтво, фізичну культуру і спорт є незначною (3,1–1,9% та 1,3–1,6% відповідно (табл. 1). За рахунок цих витрат переважно фінансується оплата праці працівників.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок про те, що видатки на соціально-культурні цілі є одними із пріоритетних напрямків фінансування із місцевих бюджетів. За рахунок даної групи видатків забезпечується фінансування таких сфер як: освіта, охорона здоров'я, фізична культура та спорт, культура і мистецтво, соціальний захист населення. При чому, понад 3/4 усіх коштів бюджету м. Тернополя витрачається на соціально-культурні цілі.

Основна частина видатків на утримання установ соціальної сфери припадає на оплату праці та єдиний соціальний внесок, капітальні видатки на розвиток соціально-культурної сфери є незначними. Вважаємо, що підвищення результативності фінансування закладів даної сфери можна досягнути шляхом вкладення коштів у її розвиток та підвищення доступності послуг для широких верств населення незалежно від місця проживання та матеріального становища.

Література

1. Конституція України: Конституція від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення 2.08.2019).
2. Скуратівський В. А., Лібанова Е. М., Палій О. М. Соціальна політика: навч. посіб. Київ: УАДУ, 2003. 364 с.
3. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи / С. І. Бандур та ін.; за заг. ред. Б. М. Данилишина. 2-ге вид. доповн. і переробл. Черкаси: Брама-Україна, 2006. 620 с.
4. Шулюк Б. С. Бюджетування видатків сфери соціально-культурних послуг в Україні: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2014. 254 с.
5. Тулай О. І. Державні фінанси і сталий людський розвиток: концептуальні домінанти та діалектична єдність: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 415 с.
6. Виконання видаткової частини бюджету м. Тернополя за 2015–2018 рр. (за функціональною структурою). URL: <https://tmrada.gov.ua/vikonavchiy-komitet/rishennya-vikonavchogo-komitetu/18480.html>. (дата звернення 5.08.2019).